

Motion till riksdagen

1989/90:Ub232

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Tidigarelagd skolstart

Skolan i andra länder

Vid internationella jämförelser framgår att Sverige särskilt tydligt skiljer sig från andra länder i två avseenden; dels har Sverige en sen skolstart, dels har elever och föräldrar i andra jämförbara länder större möjligheter att välja skola. Dessa olikheter kommer att framstå allt klarare ju längre arbetet med den europeiska integrationen fortsätter.

Därtill har många andra länder dessutom en skolförberedande förskola, som också utgör basen i skolsystemet.

För att förbättra barnens skolstart och ge varje barn bästa tänkbara grund för fortsatt skolgång och inläring, föreslår vi i denna motion bl.a. en sänkt skolstartsålder, frihet att välja skola och en skolförberedande förskola.

Skolstart vid sex års ålder

Att stödja föräldrarna i deras strävan att ge barnen en god start i livet och en stabil grund för en fortsatt bra utveckling, är skolans och förskolans främsta uppgift. Den tidiga utvecklingen av språk och begrepp har en avgörande betydelse för barnens framtid.

Sexåringar visar ett spontant intresse för att lära. Detta har man tagit till vara i merparten av de länder som finns med i UNESCO-statistiken genom att skolstarten sker vid sex års ålder eller tidigare. Det finns inga skäl att tro att barn i Sverige skulle ha svårare än barn i andra länder att klara en lika tidig skolstart.

I dag deltar så gott som samtliga sexåringar i den allmänna förskolan. En mycket stor del av femåringarna deltar också i någon form av förskoleverksamhet.

Vi föreslår att skolstarten i Sverige sänks till sex års ålder.

En tidigare skolstart leder till en högre kvalitet i de ungas utveckling när det gäller kunskaper, personlighet och social mognad. Genom ett individuellt studieprogram kan varje barn få stöd i sin utveckling, vilket är till gagn för den enskilde eleven under hela skoltiden.

Som argument mot en tidigare skolstart har ofta anförts att man därigenom tar ifrån barnen ett år av lek och mognad utan skolmässig styrning. Man tror då helt felaktigt att en tidigare skolstart innebär att barnen skall tvingas utföra uppgifter som de inte är mogna för.

Vi anser att det är viktigt att ta tillvara den tid i barnens utveckling då de är särskilt receptiva och motiverade för att med en lämpligt strukturerad pedagogik lära sig läsa, skriva och räkna. Barnen skall få de utvecklingsmöjligheter som skapas i en individuellt strukturerad inlärnings- eller tränings-situation. En tidigare skolstart ger därmed fler elever bättre färdigheter och mera kunskaper.

Barns mognad är inte ett entydigt begrepp relaterat till en viss ålder. Barn mognar olika fort. En del barn är verbalt utvecklade eller har tidig läsmognad. Andra har tidigt utvecklad förmåga att förstå rumsliga begrepp eller matematik. Utvecklingen av motoriken kan fortgå i sin egen takt etc. Därtill sker utvecklingen med varierande hastighet. En elev kan utvecklas snabbt när det gäller förståelse av matematiska begrepp men behöver kanske mer tid för att utveckla den verbala förmågan.

En tidigarelagd skolstart bör därför förenas med möjlighet till flexibilitet. Föräldrarna bör ha rätt att uppskjuta skolstarten för sitt barn, om detta passar barnet bättre.

Årskurslöst lågstadium

Många skolproblem grundläggs redan i lågstadieåldern. En orsak är att en del elever aldrig hinner befästa sina kunskaper i ett moment innan det blir dags för nästa. Elevernas olika utvecklingstakt medför bl.a. att inlärnin-g av olika moment tar olika lång tid. Följden blir att många elever misslyckas, eftersom de inte får arbeta i sin egen takt. Detta kan i sin tur leda till ytterli-gare misslyckanden som i senare skolstadier kan leda till skolleda och även utslagning.

I dagens skola är receptet att stödja eleverna genom olika former av stöd-insatser. Nära hälften av alla elever anses i dag vara i behov av någon form av särskilt stöd.

Skolan bör, enligt vår mening, ha en annan organisation som ger möjlighet till en individuellt avpassad studietakt. Lågstadiet bör vara årskurslöst och flexibelt. Liksom i dag kommer flertalet elever att behöva tre år i lågstadiet. Andra kan emellertid behöva fyra år för att inhämta motsvarande färdighe-ter. Ett mindre antal elever kan passera genom lågstadiet på kortare tid än tre år.

I ett årskurslöst, flexibelt lågstadium skall lärarna ges bättre möjligheter att anpassa undervisningen till varje barns utveckling. Under lågstadietiden skall alla elever få en tillräckligt god grund för att kunna följa och klara av undervisningen på mellanstadiet.

Att barn får utvecklas i egen takt och får tillräckligt med tid att öva och befästa färdigheter och kunskaper ger – förutom en bättre inlärnin-g – också en större trygghet och självkänsla. Detta är viktigt för barnens utveckling till harmoniska och trygga vuxna.

Sänkningen av åldern för skolstart skall inte innebära en generell förläng-ning av den sammanlagda skoltiden.

Frihet att välja skola

Frihet att välja tidpunkt för skolstart bör kombineras med en möjlighet att också välja vilken skola barnet skall gå i. I enlighet med vad vi föreslår i vår motion ang elever och föräldrars rätt att välja skola, bör denna rätt avse val av såväl skola inom det offentliga skolsystemet som fristående skola.

För att denna möjlighet skall bli reell krävs ett nytt bidragssystem för skolan. Vi föreslår att sådant införs. Bidraget konstrueras så att det följer eleven till den skola denne väljer att gå i, fristående skola eller skola inom det allmänna skolväsendet. Utgångspunkt för bidragssystemet skall vara dagens skolkostnader i olika kommuner och kommundelar. Därigenom skapas också möjligheter att ha kvar skolor i glesbygd.

Det av oss föreslagna bidragssystemet skall kombineras med en radikal avreglering av skolan. Dagens regelflora medger inte de lokala lösningar som kan främja en utbildning som ger alla elever goda kunskaper och färdigheter. Regelsystemet motverkar också kreativiteten genom att mycket skall följa centrala direktiv. Möjligheten att ensöka alternativa lösningar försvinner till slut.

Kompletterande utbildning

Den flexibla skolstarten, den ökade valfriheten samt olikheter i studieförmåga kan leda till att eleverna har mer varierande kunskaper när de lämnar grundskolan än vad som är fallet i dag. Därför bör eleverna ges möjlighet att välja ett kompletterande studieår efter grundskolan om de så önskar. Den extra studietiden skall användas för komplettering som grund för fortsatt utbildning.

Fortbildning

Ett nytt innehåll i och en ny organisation av arbetet på lågstadiet kräver fortbildning av både förskollärare och grundskollärare. Det är viktigt att ta tillvara förskollärarnas kompetens för att göra övergången från förskolan till lågstadiet smidig.

Målen för skolan

En tidigare skolstart kräver en översyn av lågstadiets kursplaner och metoder. Vi har i vår partimotion rörande utbildningspolitiken angivit vilka utgångspunkter som bör gälla vid en översyn av målen för skolan. Enligt vår mening har förväntningarna på vad skolan skall engageras i nu blivit så omfattande att huvuduppgiften – att ge alla elever goda kunskaper och färdigheter – inte längre står i förgrunden.

Vi anser att målen för skolan behöver en ny precisering så att uppgiften blir tydlig och möjlig att genomföra. En översyn av speciellt lågstadiets organisation och arbetsformer skall givetvis ha detta som utgångspunkt.

Ett utvecklingsarbete bör snarast igångsättas för att finna det innehåll och de arbetsmetoder som bäst gagnar barns utveckling i åldern 6–9 år. Som förberedelse till reformen bör statsbidrag utgå till kommuner som vill starta försöksverksamhet.

En skolförberedande förskola

Mot. 1989/90
Ub232

Barn behöver en pedagogisk, välstrukturerad och systematisk träning som förberedelse för skolan. Deras nyfikenhet och intresse av att lära måste tas tillvara och stimuleras på ett helt annat sätt än som kan ske i barnomsorgen – hur bra den än är.

De flesta barn har behov av en skolförberedande förskola som förberedelse för skolstarten. Sådana förskolor finns i många andra länder. I Frankrike finns "l'école maternelle", som utgör basen i skolsystemet. Detta ger den en viktig roll i utbildningen och i det franska samhället.

Mycket av den svenska skolförberedande träningen för förskolebarn liknar det som sker i den franska förskolan. Skillnaden är att den senare utgör grunden i utbildningssystemet och att där ges mycket mer målmedveten förberedelse för skolan. Vid besök i l'école maternelle kan man också se hur det skrivna ordet, dikter, bilder på författare och konstnärer, historiska händelser osv. omger barnen.

Den forna lekskolan och numera allmänna förskolan för sexåringar har i vårt land till viss del fyllt uppgiften att vara skolförberedande, men den behöver utvecklas. Den skolförberedande träning som i dag ges på daghemmen fungerar olika väl.

Det är viktigt för barnen att de får en klart skolförberedande förskola året före skolstarten. Denna förskola skall vara basen för skolan.

Samtidigt som den allmänna förskolan utvecklas till en skolförberedande förskola bör alternativa skolförberedande förskolor uppmuntras. De ger föräldrarna valfrihet samtidigt som den pedagogiska debatten stimuleras.

Den skolförberedande förskola som vi här föreslår bör ha samma huvudman som skolan. Därigenom underlättas barnens övergång från förskola till lågstadium. Möjligheter skapas för ett samarbete mellan de olika personal-kategorier som arbetar inom den skolförberedande förskolan och lågstadiet.

Förslag

Frågan om skolstarten har utretts och diskuterats under lång tid. Vi anser att fakta otvetydigt visar att en tidigare skolstart ger barnen ökade möjligheter att bättre utvecklas i enlighet med sina förutsättningar. Inga ytterligare utredningar behöver tillsättas. Det är enligt vår mening dags att gå från ord till handling. Vi bör snarast erbjuda de svenska barnen samma möjlighet som flertalet av deras jämnåriga i andra länder har, nämligen att börja skolan det år de fyller sex.

Vi föreslår därför att riksdagen nu beslutar följande:

- Åldern för skolstarten sänks till det år då barnet fyller sex. Möjlighet skall finnas för den som så önskar att skjuta upp skolstarten ett år. Beslutet skall gälla från och med läsåret 1993/94.
- Ett nytt statsbidragssystem införs den 1 juli 1993. Beslutet skall innebära att bidraget följer elevens val av skola inom det offentliga skolsystemet eller av en fristående skola. Motiven för detta har vi utvecklat i en separat motion.
- Statliga bidrag skall på lika villkor utgå till allmänna och alternativa skolförberedande förskolor från den 1 juli 1993.

- Läroplan, timplaner och kursplaner ses över med utgångspunkt i en tidigarelagd skolstart och i övrigt med den inriktning som anges i vår utbildningspolitiska motion. Översynsarbetet skall vara klart till läsåret 1992/93.
- En skolförberedande förskola för femåringar inrättas med skolan som huvudman. Även den skolförberedande verksamheten på daghemmen skall ha skolstyrelsen som huvudman.
- Elever och föräldrar ges rätt att välja såväl skola inom det offentliga systemet som fristående skola.
- Lärare på grundskolan ges fortbildning i utvecklingspsykologi och metodik för att kunna undervisa i en allmän skola för sexåringar.
- Möjligheter skapas för vidareutbildning av förskollärare till grundskollärare. Likaså ökas möjligheterna för barnskötare för vidareutbildning till förskollärare.
- Försöksverksamhet med tidigare skolstart inleds läsåret 1991/92.
- Elever ges möjlighet att välja kompletterande utbildning efter grundskolans avgångsklass.

Konsekvenser

Vårt förslag är en reform för barnens skull. En sänkt skolstart ger fler barn mer kunskaper och bättre färdigheter. Därtill har reformen mycket positiva konsekvenser för samhällsekonomin.

Den tidigarelagda skolstarten innebär att en åldersgrupp mindre behöver barnomsorg, vilket i sin tur betyder att köerna till barnomsorg minskar.

De sexåriga skolbarnen kan dock behöva tillsyn av andra än föräldrarna under icke skoltid. Den allmänna förskolan bör dessutom erbjudas alla femåringar. Trots detta frigör reformen på sikt betydande resurser för både stat och kommun. Dessa bör i huvudsak användas till kvalitativa förstärkningar av skolan. Till exempel bör mindre undervisningsgrupper komma till stånd.

Med nuvarande planer för barnomsorgens utbyggnad och med dagens statsbidragssystem, som ensidigt gynnar offentlig institutionsomsorg, kommer inte riksdagens mål att alla barn senast 1991 skall kunna erbjudas barnomsorg att infrias. Genom överföring av en åldersklass till skolan erhålls ett resurstillskott i form av real kapacitet. Lokaler, material, lärare och basorganisation kan omedelbart ställas till nya grupperns förfogande. Ett vårdnadsbidrag skulle ytterligare förbättra situationen.

I den reformerade skola som föreslås i motionen behövs lärare med en fördjupad och breddad kompetens. Samtidigt är det f.n. svårt att rekrytera lärare till de olika lärarutbildningarna. Vi föreslår att möjlighet skapas för förskollärare att vidareutbilda sig till lärare på grundskolan. På motsvarande sätt bör barnskötare beredas ökade möjligheter att vidareutbilda sig till förskollärare. För nu verksamma lågstadielärare skall ges fortbildning som ger dem kompetens att undervisa barn i aktuella åldersgrupper.

Genom att skapa möjligheter till vidareutveckling för barnskötare och förskollärare ökar möjligheterna att få en kontinuitet och samsyn i de olika verksamheterna. Samtidigt skapas en karriärmöjlighet som positivt kan påverka rekryteringen av de olika personalkategorierna.

Möjligheter skapas för personal att öppna egna skolförberedande förskolor och skolor där de kan använda sina kunskaper och erfarenheter till att förverkliga sina visioner om en annorlunda metodik eller organisation.

Slutligen kan konstateras att väsentliga delar av en åldersklass kommer att påbörja högre studier eller inträda i arbetslivet ett år tidigare än f.n. Även om vårt förslag till reform i första hand tar sikte på barnens utveckling har individernas antal yrkesverksamma år därtill stor betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling, i all synnerhet när risk för brist på arbetskraft föreligger.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att barn i Sverige fr.o.m. läsåret 1993/94 skall börja skolan det år de fyller sex,
2. att riksdagen beslutar att möjlighet skall finnas för elever och föräldrar att senarelägga skolstarten ett år,
3. att riksdagen beslutar att ett elevbaserat statsbidragssystem för skolan skall införas fr.o.m.den 1 juli 1993 i enlighet med vad i motionen anförts,
[att riksdagen beslutar att ett för alla förskolor likvärdigt bidrag införs fr.o.m. den 1 juli 1993¹],
[att riksdagen beslutar att inrätta en skolförberedande förskola i enlighet med vad i motionen anförts¹],
[att riksdagen beslutar att den skolförberedande verksamheten på daghemmen skall ha skolstyrelsen som huvudman fr.o.m. den 1 juli 1993¹].
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny läroplan, timplan och kursplan för grundskolan i enlighet med vad i motionen anförts,
5. att riksdagen beslutar att fortbildning för i första hand lågstadiets lärare skall organiseras i enlighet med vad i motionen anförts,
6. att riksdagen beslutar att möjligheter till vidareutbildning skapas för förskollärare och barnskötare i enlighet med vad i motionen anförts,
7. att riksdagen beslutar att försöksverksamhet med tidigarelagd skolstart får påbörjas fr.o.m. läsåret 1991/92,
8. att riksdagen beslutar att möjligheter till kompletteringsutbildning efter genomgången grundskola skall erbjudas senast från den tidpunkt då de första eleverna lämnar den reformerade grundskolan.

Stockholm den 22 januari 1990

Mot. 1989/90

Ub232

Ann-Cathrine Haglund (m)

Birgitta Rydle (m)

Ulf Melin (m)

Birgit Henriksson (m)

Göran Allmér (m)

Birger Hagård (m)

Hans Dau (m)

Rune Rydén (m)

Elisabeth Fleetwood (m)